

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sifre Tere ‘Aśar - ‘im Perush Rashi ve-targum Ashkenazi u-ve’ur

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

יכאל מרפס

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9129

ס פ ר מ ל א כ י

מתורגם ומבואר

מאת ישראל נייאמאן מכרמלית.

ונוסף לו

פירוש רשיי ז"ל.

ולמלוח לועזיות אשר בו

נספחה לסוף שנים עשר הנביאים

העתקה ובאור

מאת המדפיס משה הלוי לנדא.

שנת ת"ק צ"ה לפ"ק.

MALACHI.

פראג

דרוק אונד פערלאג רעם משה הלוי לנדא.

א (א) מִשָּׂא דְבַר יְהוָה אֶל-יִשְׂרָאֵל
 בֵּיד מְלָאכֵי: (ב) אֶהְבֵּתִי
 אֶתְכֶם אָמַר יְהוָה וְאָמַרְתֶּם בְּמָה
 אֶהְבֵּתָנוּ הֲלוֹא-אֵחָ עָשׂוּ לְיַעֲקֹב
 נְאֻם יְהוָה וְאֶהֱבֵ אֶת-יַעֲקֹב:
 (ג) וְאֶת-עָשׂוּ שָׂנְאֵתִי וְאֲשִׁים אֶת-
 הָרִיו שְׂמֵמָה וְאֶת-נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת
 מִדְּבָר: (ד) כִּי-תֹאמַר אֲדוֹם רְשָׁעֵנוּ

א (א) פֶּאֶרְטֵיג דַּעַם וואָר-
 טעם דַּעַם עוויגען אָן יִשְׂרָאֵל
 דורך מלאכֵי.
 (ב) אִיךְ ליעבטע אײך, שפּרײַכט
 דער עוויגע, „וואָדורך“
 פֶּראַגט איהר, „צײַגטעסט
 „דוא דיעזע ליעבע?“ אײזט
 עשו ניכט יעקב'ס לײבליכער
 ברודער ערויידערט דער עווי-
 גע, דאָך ליעבטע אײך יעקב,
 (ג) אונד האַססטע דען עשו,
 פֶּערוויסטעטע זײן געברײגע;
 פֶּערוואַדלטע זײן געכײטה אײן
 גראַסליכע אײנאַרע. (ד) מאַג
 אדום אײמער אײנווענדען:
 זײנד וויר גלײך געוונקען, וויר

ונשוב

ד ש י

א (א) מִשָּׂא דְבַר ה'. פורט בלע"ז דבר הנמסר למלאכי לשאת אותו אל בני ישראל: ביד
 מלאכי. כבר היה מסור בידו זה ימים רבים מכאן דרשו רבותינו בברייתא דמכילתא
 שכל הנביאים עמדו על הר סיני ושם נמסרו להם הנבואות וכן (ישעיה מ"ח) אומר מעת היותה
 שם אני ועתה ה' אלהים שלי: (ב) והב את יעקב. נתתי לו את ארץ חמדה לני לבואות
 גרים (ירמיה ג') ארץ שלבין כל לבואות העכו"ם זה: (ג) ואת עשו שנאתי. לדוחפו אל ארץ
 מסמי יעקב ואיו ופנוהג פנעולם מי שיש לו שני בנים לכבוד הוא בורר לו מנה יפה: ואשים
 את הריו שממה. אינן דומין להרי ישראל: לתנות מדבר. מעין תנים: (ד) כי תאמר אדום
 רשענו. ואם אמר אדום מתחלתו רשים היינו אבל מעתה העשרנו מבית ירושלים ונבנה
 חרבות

ב א ו ד

א (א) מִשָּׂא דְבַר ה', פירש"י פורט בלע"ז (ז"ל פור פארטער, לו טרזגען), דבר הנמסר
 למלאכי לשאת אותו לישראל, (עיין הקדמה). הנה ראש דברי הנביא אל עם ישראל
 בכלל, שהיו במחלוננים באמרם עוב ה' את הארץ, אנתינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם
 סבלנו, תחת אשר ראינו דרך רשעים ללכה (עיין נחמי' י"ג ל"ג ל"ז), ע"כ הוביחם מלאכי
 לאמר ראו כי לא בן הוא כאשר דמיתם, כי אתכם אהב זאת עשו את יעקב שאל ויתן את
 ארבו שממה חל עולם; את"ז פנה אל הנהנים משרתי אל ביחוד, והוביח אתהם על פניהם
 במה שהקרינו לפניו גזל ובעלי מומין אשר לא לרנון יהיו לו, ולנסוף ישוב להוביח את כלם
 על אשר חמדו נשים נכריות ננות אל נכר, וע"ז גם עזרא ונחמי' הוביחום, וחזר להוביח את ישראל
 על אשר קבעו את המעשר והתרומה ומאנו להביא אותם אל בית ה': ומסיים בדברי נחמה ויעוד כל
 עת לרה לרשעי ארץ וישועה לשנים אל ה', כל זה תוכן הנבואה הזאת ע"פ כלה: (ב) ואמרתם, הנביא
 ידבר אתם דרך ויכוח בשאלה ותשובה, ועל כל דבר משפט ומאמר ישים בפיהם השאלה, כדי להחליט
 הדבר יותר ע"פ המענה אשר יענה אותם. במה אהבתנו, ע"י מה הראית לנו אהבתך.
 הלא אה, מיוס לאתם מנטן ונעשו אחים בחרתי ביעקב ואמאם בעשו: (ג) ואת עשו שנאתי,
 על שהרע ליעקב (יחזקאל כ"ה י"ב ל"ה). ואשים את הריו שממה, ע"י נ"ב (יחזקאל סס).
 לחנות מדבר, אהז הוא עם תנים ועיניו הפוך כי שעורו למדבר תנים: (ד) רשענו, שרשו
 רשע, ועיניו ריש וקלון. ופי' הכתוב הוא, אל תדמה אדום בנפשה לאמר אם בעת נפלונו עד
 לארץ עוד נשוב ונבנה חרבות כי לא תהי' להם תקומה ולא ישובו עוד אל ארץ מולדתם.
 ודע כי בהגלות ישראל מארלם, הלך לו יתר הפלטה אשר נשאר מאדום לשאת כפונה בהרי
 ישראל, ושם נמאזי עוד בזוג ישראל מהגלות ועוד לא שנו להיות ממלכה בפ"ע, ובימי יומן
 כ"הג

מ ל א כ י א

וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֲרֻבוֹת כֹּה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת הַיְמָה יִבְנוּ וְאֲנִי
אֶהְרֹס וְקִרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה
וְהָעַם אֲשֶׁר-זָעַם יְהוָה עַד-עוֹלָם:
(ה) וְעֵינֵיכֶם תִּרְאִינָה וְאַתֶּם
תֹּאמְרוּ יִגְדַל יְהוָה מֵעַל לְגְבוּל
יִשְׂרָאֵל: (ו) בֶּן יִכְבַּד אָב וְעַבְד
אֲדָנָיו וְאִם-אָב אֲנִי אִיהָ כְבוֹדִי
וְאִם-אֲדוֹנִים אֲנִי אִיהָ מוֹרָאִי
אָמַר וַיְהוֶה צְבָאוֹת לָכֶם הַכְּהֻנִּים
בְּזוּי שְׁמִי וְאָמַרְתֶּם בְּמָה בְּזִינוּ
אֶת-שְׁמִי: (ז) מְגִישִׁים עַל-מִזְבְּחִי
לֶחֶם מְגָאֵל וְאָמַרְתֶּם בְּמָה גִּבְלוּ
בְּאִמְרַתְּכֶם שְׁלַתֵּן יְהוָה נִבְנֶה הוּא:

וכי

איהר'ס צייגט, וויא גלייכנילטיג אייך דעם עוויגן טיש וויא, דורך וואס האבען וויר דין הער' אב

ר ש י

חרבות שלנו: כה אמר ה' וגו': (ה) יגדל ה' מעל לגבול ישראל. יראה גדולתו מעל לגבולינו להודיע כי אנחנו עמו. וי"ת יסני יקרא דה' ואפתי ית תחום ישראל: (ו) בן. יש עליו לכבד אב וכן עבד אדוניו ואתם קרויין בנים ועבדים ועתה אם אב אני לכם איה כבודי: אמר ה' כבאות לכם. אתם הכהנים הבוים את שמי: ואמרתם כמה בזינו. כלומר ידעתי שתאמרו לי כמה בזינו הרי הבויון: (ז) מגישים על מזבחי וגו' ואמרתם. כלומר וא"ת כמה גאלנו לך את לחם מזבחק אני משיב לכם כי בזאת גאלתם אותי באמרכתם שלמן ה' נבזה הוא בזוים היו לחלוק

ב א ו ר

כ"ה נכנעו כולם תחת יד ישראל, ורבים התיהדו מפחד היהודים עליהם: (ה) ועיניכם תראינה, כל זאת שוכר. ואתם תאמרו, מננין התנאי, שהי' לכם לשום לב על אשר הפלח ה' בניכם ובין אדום, ולהורות לה' האובן מעל לגבול ישראל להיות לו למעון ולמחסה: (ו) ועבד אדניו, ת"י כאלו כתוב יירא את אדוניו וסיפא דקרא שאמר איה מוראי מוכיח עליו. ואמרתם, כלומר בעוד אשר אתם מכוים לא תשימו לב כי חרפה הוא לו: (ז) לחם מגאל, ת"י קרבן מרסק, וזה התרגום של געל בעי"ן. ובאמת הא' והע' בני מוכח אחד הם. או האל"ף תמורת הספל כדרכו לרוב ועעמו כמו גלל, שהוא כולל דבר הנגלל מאקום למקום כבזוי. באמרכתם, כלומר

תרגום אישכנוי קפח

ערהאלען אונז דעננאך ווייע. דער, בויען דיא טרימטער וויעדער אויף. דען זא שפריכט דער עוויגע צבאות: לאם זיא איממער בויען, איך רייסע דארניעדער; עוויגליך נענטט מאן עם שטרעליכעס געביטה פאלק פאם העררן אין עוויג. קייט פערווינשט. (ה) דיעס אללעס זעהן איירע אויגען; א מעכטעט איהר לייט רופען: האכגעלאכט זיא דער עוויגע, דער ישראל'ס גרענצען שיצט! (ו) דער זאהן עהרט זיינען פאטער, ויינען העררן דער קנעכט; בין איך פאטער, ויא איזט דיא עהרע? בין איך הערר ווא דער געהארזאם? שפריכט דער עוויגע צבאות, צו אייך איהר פריסטער דיא איהר מיינען נאמען ענטווייהעט. ווא. "דורך ענטווייהען וויר דיינען "נאמען?" פראנט איהר. (ז) בעוודעלטעס בראד לענט איהר אויף מיינען אלטאר, אונד פראנט נאך, אינדעם

איהר'ס צייגט, וויא גלייכנילטיג אייך דעם עוויגן טיש וויא, דורך וואס האבען וויר דין הער' אב

אכנעווירדינעט? (ח) ווען
 איהר בלינדעס פיה צום א-
 פפער ברינגט, איזט דיעס ניכט
 אונרעכט? לאהמעס אונד זיע-
 כעס פיה דארבריינגט, איזט
 דיעס קיין איבעל? רייכע
 דאך זא עטוואס דיינעס פיר-
 סטען, זיהע, אב ער דיר
 גנעדיג זיין, אב ער דיר
 גוט איפנעהמען ווירד?
 שפריכט דער עוויגע צבאות,
 (ט) „נון פלעהט צום העררן,
 „דאס ער אונזער זיך ערבאר-
 „מע:“ איהר האבט מיך זא
 בעהאנדעלט, שפריכט דער
 עוויגע צבאות, אונד וואללט
 וואהלגעפאללען פיינדען?
 (י) ווארע דאך נור איינער אונ-
 טער אייך, דער דיא פפאר-
 טען פערשלאסע, דאס מיין

(ח) וְכִי־תִגִּישׁוּן עוֹר לְזִבְחֵי אֵין רָע
 וְכִי תִגִּישׁוּ פֶסֶח וְחִלְהֵ אֵין רָע
 הִקְרִיבְהוּ נָא קִפְחֹתֶךָ הִירְצֶךָ אִו
 הַיִּשָּׂא פָנֶיךָ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
 (ט) וְעַתָּה חֲלוּ־נָא פָנֶי־אֵל וַיִּחַנְנוּ
 מִיַּדְכֶם הִיתָה זֹאת הַיִּשָּׂא מִכֶּם
 פָּנִים אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: (י) מִי
 גַם־בְּכֶם וַיִּסְגֹּר דַּלְתֵיכֶם וְלֹא־
 תֵאֲדָרוּ מִזְבְּחֵי חַנּוּם אֵין־לִי חֶפֶץ
 בְּכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּמְנַחֶה
 לֹא־אֲרַצֶּה מִיַּדְכֶם: (יא) כִּי מְמוֹרַח־

שמע
 איך האבע קיינען געפאללען אן
 אייך, שפריכט דער עוויגע צבאות מאג קיין אפפער אויס אייערן הענדען! (יא) דען האב-
 גע-

ר ש י

לחלוק איש באחיו במנחות ובקדשים ואמרו מאחר שהוא אסור לנו לחלוק מנחה כנגד מנחה
 וזבח כנגד זבח טרח ועמל הוא לחלוק כל מנחה ומנחה בשביל כוית או כפול המגיע לכל א' ואחד:
 (ח) אין רע. וכי דבר זה אין רע: (ט) ועתה חלו נא פני. ועתה אתם הנהנים העושים הרעה
 הזאת איך יעלה בלבבכם להיות שלומי ישראל לבקש עליהם רחמים הרי מידכם היתה זאת הרעה:
 הישא. את פניכם לשמוע תפלה מפיכם ולחון את שלומיכם: (י) מי גם בכם ויסגר דלתים.
 הלואי ויקס איש טוב בכם שיסגור דלתי מקדשי לבלתי הביא שם קרבן תועבה הזה: ולא תאירו
 מזבחי חנם. באישים שאיני מתרלה בהם שהרי אין לי חפץ בכם. ור"ד בת"כ אדם אומר לחבירו
 הגף לי את הדלת הזו אין תובע עליה שבר הדלק לי את הנר הזה אין שאל עליה שבר ואתם
 מי בכם שסגר דלתי חנם ולא הארתם מזבחי חנם ק"ו שלא עשיתם חנם דברים שדרכן לעשותן

ב א ו ר

בלומר תאמרו בלבבכם, ומחשבותיכם נכרים ע"י מעשיכם הרעים: (ח) אין רע, לזון תימה,
 וכן תרגמתי. גם יתכן שמוסב על באמרכם, שתאמרו שלחן ה' איננו מכובד, ואין רע להקריב
 עליו אף בעלי מומין. לפחתך, הנפרד פחה, והוא שם המושל בארץ הקדם, והמנהג שם כל
 הקרב אל השר לדבר אמו, מביא דורון: (ט) ועתה חלו נא, דברי העם אל הנהנים אשר
 שם הנביא נפיהם דרך התול, כלומר אתם הנהנים השומעים את דברי המקריב אליכם לאמר
 כי תתפללו אל ה' בעדנו, ואיך תמלא נפשכם לעשות זאת, הלא ה' ישיב לכם מידכם היתה
 זאת לי זה הזיוון, ואיך אשא פניכם: (י) מי גם בכם, נראה מדברי הנביא שאמר למטה אתם
 קובעים אותי, שלא באו העם לראות את פני ה' ולא הביאו קרבנותיהם בראוי, והנהנים אשר
 תרעב נפשם למתנות כהונה, לקחו מן הבא בידם עור ופסח וחולה אשר לא לרצון הוא לפני ה'
 ע"כ אמר הנביא מי גם בכם, כלומר מי יתן שלא תבאו גם אתם ותרמסו חלרי חנם. האירו,
 לא תשימו על מזבחי אור: (יא) כי ממורח שמש וגו', כמו שמצינו כי בורש מלך פרס שמלך
 בכל

מ ל א כ י א

שָׁמַשׁ וְעַד-מְבוֹאוֹ גְדוֹל שְׁמִי
בַּגּוֹיִם וּבְכָל-מְקוֹם מְקַטֵּר מַגֵּשׁ
לְשְׁמִי וּמִנְהַה מְהוֹרָה כִּי-גְדוֹל
שְׁמִי בַּגּוֹיִם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
(יב) וְאַתֶּם מְחַלְלִים אֶתֹּךְ בְּאִמְרֹתֵיכֶם
שְׁלַחַן אֲדֹנָי מִגֵּאֵל הוּא וְנִיבּוֹ נְבוּזָה
אָכְלוּ: (יג) וְאַמְרֹתֶיךָ הִנֵּה מִתְקַאֵה
וְהִפְחַתְתֶּם אֹתוֹ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
וְהִבַּאתֶם גְּזוֹל וְאֶת-הַפֶּסֶחַ וְאֶת-
הַחֹלֶה וְהִבַּאתֶם אֶת-הַמִּנְחָה
הָאֶרְצָה אֹתָהּ מִיַּדְכֶם אָמַר

יהוה

חרגום אשכנזי קפט

געפריזען איזט מיין נאמע אונ-
טער דען נאציאָנען, פֿאַן זאָג-
נענאוויפֿנאָנג ביו צום אונטער-
גאָנג. אללענטהאלבען ווירד
מיינעם נאָמן געאָפֿפֿערט אונד
גערייכערט, אונד מיטריינער
אַנדאַכט געאָפֿפֿערט; דען מיין
נאָמע איזט גראָס אונטער דען
פֿעלקערן, שפּריכט דער עוויג-
גע צבאות. (יב) איהר אַבער
ענטווייהט איהן, דורך איי-
ערע רעדען איזט דעם הערן
טיש בעזודעלט, וויא פֿער-
אַכטליך שפּריכט מאָן פֿאַן זיי-
נעם אָפֿפֿער! (יג) אינדעם איהר
זאָגט: וועלכע אַרמועליגקייט!
זאָ ווירדיגט איהר עס העראַב,
שפּריכט דער עוויגע צבאות,
בריינגט דאָהער געשלעפט גע-
רויכטעס, לאַחמעס אונד זי-
כעס פֿיעה, אונד רייכט עס צום

אָפֿפֿער דאָר אונד דיעס זאָללטע איך מיט וואָהלגעפֿאללען אויס אייערן הענדען נעהמען?

שפּריכט

ר ש י

זשכר לפיכך אין לי חסן זכס : (יא) גדול שמי זנוים . אמרו זכותינו דקרו ליה אלהא דאלהיא
אפילו מי שיש לו עכ"ס יודע (שז) אלוה שהוא על כולם ובכ"מ מתנדבים לשמי . וזכותינו
פירא אלו ת"ח העוסקים בהלכות עבודה זכ"מ וכן כל תפלת ישראל שמתפללין בכל מקום הרי
הן לי כמנחה טהורה וכן ת"י וכל עידן דאתון עבדין רעותי אנא אקבל ללותבון ושמי רבא
מתקדש על ידיכון וללותבון בקורבן דכי קדמי וכן פירוש המקרא ולמה אתם מחללין שמי והלא
גדול הוא בגוים ואני אהבתי ורבותי עליכם שבכל מקום שאתם מתפללין לפני ואף בגולה מוקטר
ומוגש הוא לשמי : ומנחה טהורה . הוא לי כי על ידיכם שמי נורא בגוים ואתם מחללין אותי
ואת שמי : (יב) וניבו נביא אכלו . ניבו של מזבח השגור בשפתותיכם זהו תמיד נבזה אכלו אתם
אומרים עליו כלומר בנר הולאתם עליו דבה זו וניב זה החזקתם למזבחי : אכלו . מאכלו :
(יג) ואמרתם . הנה מתלאה . בהמה בחושה ואנו עניים ואין יכולת להשיג למבחר נדרים וכן
ת"י הא דאייטיגא מל' אותנא : והפחתם אותי . זו אמת מ"ח תיבות של תקון סופרים הפחתם
אותי אותי נכתב אלא שכינה הכתוב וכתבו אותי . והפחתם והדלאתם ל' מפס נכס (איוב י"א)
אותי

ב א ו ר

זכל ממלכות הארץ קרא קול זבל מלכותו לתת מתנות לעולי הגולה להקריב לה' : (יב) ואחם,
ויו מורה על ההיפוך . באמרכם , ע"י דבריכם הנקלים , הנה שלחן ה' מגואל הוא , וע"י
ניבו של המקריב , נבזה אכלו , כלומר קרבנו : (יג) ואמרתם , מוסב למעלה , כלומר זמה
שחאמרו אתם הכהנים . הנה מחלאה , כמו מה תלאה , וכן מְלָכִים , וענינו כמה גדלה תלאותינו .
והפחתם אוחו , שראו נפש , ויונה על כל דברי לעג וקלס , על שהמה מפס נפש לבעליהם .
וענינו כל כך תבז את מזבח ה' וקרבותיו . ובהעמקת ע' זקני' נראה שקראו והפחתו , כאלו אמר ה'
אפי

תרגום אשכנזי

שפריצט דער עוויגע. (יד) פֿלויך
דעם פֿערשל אגענען גייעהאל
זע, דער אין ווינער העערדע
איינען געזונדן ווידער האט;
אונד אלס געלאָבענדער איי
נען צערשטיממעלטען דעם
העררן אָפֿפֿערט. איך בין איין
מעכטיגער קעניג, שפריצט
דער עוויגע צבאות, האָבגע-
שעצט איזט מיין נאָמע אונטער
דען נאָציאָנען.

ב (ה) אייך, איהר פריסטער
ליגט דיעזע פֿעליכט אָב;
(ג) דאָך געהאַרעט איהר ניכט,
אַכטעט ניכט דאָרויף, מיינען
נאָמען געביהרליך צו עהרען,
שפריצט דער עוויגע צבאות;
זאָ ווילל איך דען פֿלויך איבער
אייך שיקקען, אייערן זעגען
אין פֿלויך פֿערוואַנדעלן. יא דער
פֿלויך איזט אויסגעשפראַכען;
דען איהר אַכטעט מיינע עהרע
ניכט. (ג) זעהעט, איך פֿער-
דערבע אייך דיא אויסזאָאט, אונד פֿערברייטע אונראַטה אויף אייער אַנטליץ, פֿאַם קאָ-
טהע

מלאכי א ב

יהוה: (יד) וארור נוכל ויש בעדרו
זכר ונדר וזבח משחת לאדני כי
מלך גדול אני אמר יהוה צבאות
ושמי נורא בגוים:

ב (ה) ועתה אליכם המצוה הזאת
הכהנים: (ג) אם לא תשמעו
ואם לא תשימו על לב לתת
כבוד לשמי אמר יהוה צבאות
ושלחתי בכם את המארה
וארותי את ברכותיכם וגם
ארותיה כי אינכם שמים על לב:
(ג) הנני גער לכם את הורע
וזריתי פרש על פניכם פרש

הגים

הגים

ר ש י

אותי ואת שולחני: (יד) נוכל. מתוכל במרמה בדברי שקר לפני לאמר אין לי טובה מזו: ויש
בעדרו זכר. איל ההגון לעולה והוא נודר זבח משחת: משחת בעל מוס כמו (ויקרא כ"ב)
משחת בהם:

ב (א) אליכם. הכהנים אני מלכה המלכה הזאת שלא תקריבו אלה על מזבחי: (ב) וארותי.
וקללתי: את ברכותיכם. מה שצריך לברך לכם הדגן והתירוש והיכר: וגם ארותיה
ונאמת: אין לתלות הדבר על תנאי שתליתי באם לא תשמעו כי ידעתי שלא תשמעו לפיכך אני
מעתה ארותיה: (ג) זריתי פרש. של בהמות חגבים על פניכם כלומר לא תקבלו שבר מאזי

ב א ו ר

אשיח בקרבנותיכם ואין לי חפץ בהם: (יד) נוכל, ענינו עושה בערמה כאלו אין לו אחרת
טיבה ממנו, וקרוב הוא לכלי העושה ג"כ בערמה ומתרושש ויש לו רב. ויש בעדרו זכר,
פ"י זכר תמים ולמד מענינו. ונדר, ענינו ארור הנודר קרבן חובט משחת, ר"ל מעוך וכחות
ונתוק וכרות אשר עליהם אמר הכתוב משחתם גם. כי מלך גדול אני, לכן הראוי לחול על
המזבח אותי מארה וקללה:

ב (א) אליכם המצוה הזאת, בענין הקרבנות לתת כבוד לשמי, והי' לכם למנוע את המקריבים
מהקריב לפני כאלה: (ב) אח ברכותיכם, ע"ד הסלגה, שאקלל את הנכרה עמה
להפוך אותה לקללה. וגם, לחזק הדבר כלומר גזירה יאלה מלפני ואין להשיב, בהיותכם בלתי
משימי' על לב לכבד את שמי. (ג) גער, ענין השחתה. לכם, בשבילכם. אח הורע, שלא
תכמת וזריתי פרש על פניכם, ענינו שאשימכם סזי ומאוס בעיני וואיכם. פרש הגים,

ט לא כ י ב

תרגום אשכנזי קצ

חגיגתכם ונשאת אתכם אליו: (ו) וידעתם כי שקחתי אליכם את המצוה הזאת להיות בריתי את- לוי אמר יהוה הצבאות: (ה) בריתו היתה אתו החיים והשלוש ואתנם-לו מורא וייראני ומפני שמי נחת הוא: (ו) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא-נמצא בשפתיו בשלוש ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: (ז) כי-

טהע איירער אפפערטהירע— דיעס מאג אייך דען אויף- מערקואם מאצען; (ו) דאס איהר איינועהעט, דאס איך אייך דיעזעס געבאטה ער- טהיילט, ווייל איך מיט לוי מיין כינדנים ערריכטעט, שפריכט דער עוויגע צבאות. (ה) יא פעסט וואר מיין כינד מיט איהם, איך גאב איהם, לעבען אונד גליקועליגקייט, ער מיר עהרפורכט, ער עהר- פירכטעטעט מיך, דעמיטהיגטע פאר מינעם נאמען זיך; (ו) טרייע לעהרע פיהרטע ער אין זיינעם מונדע, נייע וואר פאלש אויף זיינען ליפפען; פריעדליך אונד רעכטשאפען וואנדעלטע ער פאר מיר אונד בראכטע פיעלע פאם זינדען-וועגע צוריק. (ז) זא זאללטען שטעטם

שפתי

ר ש י

כ"ח לרעה ולנושא ואנעור לכס את זרע השדה: ונשא אתכם אליו. פרש בהמות קרבנותיכם ישאו אתכם אליו להיות זוללים ונבזים כמוהו: (ד) להיות בריתי את לוי. שאני חפץ שתתקיימו את הברית שנרתי לשבת לוי: (ה) החיים והשלוש. שאל' לפנאם את בריתי שלום (במדבר כ"ה) והבטח לו ולזרעו אחרייו הרי שיהא זרעו בחיים: ואתנם לו. שיקבלם במורא וכן עשו וייראני: נחת. ל' חתת נתיירא: (ו) בשלוש ובמישור הלך אתי. אהרן ואלעזר ופנחס וכן נמעשה העגל השיבו כל שנטיהם מעון שנאמר ויאספו אליו כל בני לוי (שמות ל"ג): (ז) כי שפתי כהן. עליהם מוטל

ב א ו ר

לתוספת באור, פרש של קרבנותיכם. והנה זכר עבודת האדמה מתחלת המעשה, והוא הזריעה, עד סוף התחלפות התבוא' במעי הנעל חי לפרש, כי הכל ישחית ויהפכנו לדראון. ונשא אהכם אליו, העונש הזה ישא אתכם אליו, כלומר יזים לבכם לבנות אל הענין הזה אשר סרחם ממנו עד הנה. ויש לבוון המשך המקראו' על אופן אחר. ועתה אליכם הנהנים המלוה הזאת (לאמר לעם) אם לא תשמעו לתת כבוד לשמי ושלחתי בכם את הקללה, כאשר באמת גם ארזותיה עד הנה, והנני משחית את זרעכם, ופרש חגיגתם הבלתי רלוים אזרה על פניכם והוא בנוי על געול קרבנותיהם לפני כבודו ית', כי כמו שמתאר הכתוב הקרבן המוכשר והרלווי לפניו במלילת ריח נחוח, כאלו יריח ה' צרוחו האשים העולה מחלקי הנבחר דבע"ת, כן יכנה הקרבן אשר פגול הוא לא ירנה, באופן זה, כאלו כביכול יזרוק את הפרש שהוא החלק הנמאס מהנהמה על פני המקריב, לרמוז לו כי קרבנו נמאס ותעוב לפניו. ונשא אהכם אליו, אלה דברי הנביא לכהנים לאמר, שאם תעשו זאת, לרבר לעם בדברים האלה למען כבוד השם, אז ישא ה' אתכם אליו לכבד אתכם בעיני העם, היפוך ממה שאמר למטה וגם אני נחתי אתכם ונזים ושלמים: (ח) החיים והשלוש, הברית אשר בין שנינו, ה' זה, שאני נחתי לו חיים ושלוש והוא ירא מלפני יראת כבוד. מורא, הראוי למורא, כלומר למען תהי' יראתי על פניו, וכן עשה ויראני. נחת, לשון הכנעה והשפלה: (ו) כי שפתי כהן ישמרו דעת, מבנין התנאי, ראוי לו לשמור דעת. ואחם

שפתי כהן ישמר ודעת ותורה
 יבקשו מפיהו כי מלאך יהוה
 צבאות הוא: (ח) ואתם סרתם מן
 הדרך הכשלתם רבים בתורה
 שהתם ברית הלוי אמר יהוה
 צבאות: (ט) וגם אני נתתי אתכם
 גבוים ושפלים לכל העם כפי
 אשר אינכם שמרים את דרכי
 ונשאים פנים בתורה: (י) הלוא
 אב אחד לכלנו הלוא אל אחד
 בראנו מדוע נבדד איש באחיו
 לחלל ברית אבותינו: (יא) בגדה
 יהודה ותועבה נעשתה בישראל
 ובירושלם כי חלל יהודה קדש
 יהוה אשר אהב ובעל בת אל

שטעטס דעם פריסטערס וואָר-
 טע קעננטנים אויפֿבעוואַהרען!
 פֿאָן זיינעם מונדע ווירד לעהרע
 געפֿאָדערט, דען איין אַכנע-
 אָרדנעטער דעס עוויגען צבאות
 איזט ער. (ח) איהר אַבער
 וויעכעט פֿאָם רעכטען וועגע,
 וויא מאַנכער וואָרד דורך אייך
 איררע געלויטעט אים געזעט-
 צע, זאָ פֿערלעצט איהר מיין
 בינדנים מיט לוי, שפּריכט
 דער עוויגע צבאות. (ט) זאָ לאַם-
 סע איך אייך דען צו שימפּף
 אונד שפּאָטט ביים גאַנצען
 פֿאַלקע ווערדען; זאָ וויא איהר
 מיינע וועגע ניכט בעאַכט-
 טעט, וואָהל אַבער אויף דאָז
 אַנועהען דער פּערזאָן אים גע-
 זעטצע אַכטעט. (י) וויא! האַ-
 בען וויר ניכט אַללע איינען
 פֿאַטער? שוף אונז ניכט איין
 גאָטט? וואָרום זאָלל ברודער
 געגען ברודער טרייאַלאָז האַג-
 דעלן אונד דען פֿאַטערליכען
 בונד צערניכטען? — (יא) ליעב-

נכר

לאָז האַנדעלט יהודה, פֿרעפֿעלטהאַט פֿעראיכט מאַן אין ישראל אונד ירושלים; יהודה
 ענטווייהט דאָז געליעכטע הייליגטהום גאָטטעס, אינדעם ער דיא טעכטער פֿרעמדער
 גאָטט-

ר ש י

מוטל לשמור דעת למה שהרי תורה יבקשו מפיהו שכבר דבר זה מסור להם יורו משפטיך ליעקב
 (דברים ל"ג): כי מלאך. שלוחו של הקדוש ב"ה כמ"ה ש לשרת לפניו וליכנס לפניו במחיצתו:
 (י) לחלל ברית אבותינו. ברית שנת הקנ"ה עם אבותינו בניי: (יא) כי חלל יהודה. את
 עמנו שהיה קדש לה' ראשית תבואתו (ירמיה ב'): ובעל בת אל נכר. שנשאו נשים עכ"ס בנבל
 ואפילו

ב א ו ר

(ח) ואחם, וי"ו המורה על ההיפך כלומר אתם לא כן עשיתם, כ"א סרתם מן הדרך הישר,
 הכשלתם רבים, לא די שאתם בעצמכם סרתם מן הדרך, גם החטאתם רבים וע"י זה שחתם
 ברית הלוי: (ט) וגם אני, כאשר בזיתם את שמי, כי אתן גם אתכם לבוה. כפי, יחס הערך
 שבין הנושא לנשוא (יע נחך דען בל"א). ונשאים פנים בחזרה, תכירו פנים דבין: (י) הלוא
 אב אחד, עד עתה הוכיח את הבהנים לבד על הקרינם לפני ה' בעלי מומין, ועתה חזר
 להוכיח את כל ישראל עמהם על כי נשאו נשים נכריות, שעון זה הוא בגידת ברית אחים בני
 אב אחד ועובדי האל האמת, לעזוב בת אלהי אבותיו ולבעול בת אל נכר: (יא) חלל יהודה
 קדש

מ ל א כ י ב

נָכַר: (יג) יִכָּרֵת יְהוָה לְאִישׁ אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂנָה עַר וְעֵנָה מֵאֵהְלֵי יַעֲקֹב
וּמִגֵּיֵשׁ מִנְהַר לַיהוָה צְבָאוֹת:
(יג) וְזֹאת שְׁנֵיתֵי תַעֲשׂוּ כַפֹּת דְמָעָה
אֶת־מִזְבַּח יְהוָה בְּכִי וְאֲנָקָה מֵאִין
עוֹד פְּנוֹת אֶל־הַמִּנְחָה וְלִקְחַת
רְצוֹן מִיְדָכֶם: (יד) וְאִמְרַתֶם עַל־
מָה־עַל כִּי־יְהוָה הֵעִיד בֵּינָה וּבֵין
אֲשֶׁת נְעוּרֶיהָ אֲשֶׁר אָתָּה בְּגִדְתָּהּ
כִּהְיָ וְהָיָא חֲבֵרְתָּהּ וְאֲשֶׁת בְּרִיתָהּ:
ולא

תרגום אישכנזי קצא
גאטטער עהליכט. (יג) זא ווירד
דען דער עוויגע דעמיעניגען,
דער דיעס בענעהט, ניכט קינא
דער ניכט ענקעל לאססען,
אין דען היטטען יעקב'ס
ניעמאנדען, דער דעם עוויג
גען צבאוח איין אפפער דארט
רייכט. (יג) איב ער דיעס
בעווירקט איהר נאך פאלגענא
דעם: טהראנען דעם יאממערס
אונד דעם זייפענס נעטצען
דען אלטאר דעם עוויגען—
ניכט מעהר קאן ער זיך צו אייג
ערן אפפערן ווענדען, ניכט
גנעדריג זיא אננעהמען.
(יד) פראגט איהר, וועס
האלב?— היר וואר דער עוויג
גע צייגע צווישען דיר אונד דייג
נער יוגענד ליצען גאטטין, דיא
דוא זא פעלשליך בעהאנדלסט, זיא, דיא דייגע טרייע געעהרטין אונד
בונדעסגענאסין איזט.
וויא

ר ש י

ואפילו הכהנים כמו שמפורש בספר עזרא (ט' י') ור"ל מלאכי זה עזרא: (יב) ער וענה. ער
בחלמידים ועונה בחכמים. ער ל' אדם חריף: ומגיש מנחה. ואם נהן הוא לא יהיה לו בן
מגיש מנחה: (יג) שנית תעשו. הראשונה שהוכחתי הרבה היא קשה שזא עב"ס ואפילו הוא
פנוי וזאת שנית קשה ממנה שהנשוי ישראלי נשא עליהם את העב"ס לפי שנתפסמו ישראליות
ברעב ובגולה ונתגנו עליהם והיה מושיבם בביתו לרורה כאלמנות חיות והעב"ס היתה גברת:
כסות דמעה את מזבח. שהיו באות לפני מזבח ה' ובנות לפניו ואומרות מה חטאנו ומה מלאו
אנשינו בנו עול הנו לפני המזבח להבדק כסויות: ואנקה. לשון אנחה שאדם מלמעט בלבו
דמוניש"א בלע"ז ואב לכולם האנק דום (יחזקאל כ"ד) ואם אנקה ל' לעקה היכן הדממה ותרגומו
דמדנקין וכן תרגום (שם כ') ונקויותם בפניכם ותדנקין ל' אדם הנוהם ומלמעט בעלמו: מאין
עוד פנות וגומר. עד שאינכם כדי שאפנה אל מנחתכם ולקחת רכון מידכם:
ולא

ב א ו ר

קדש, ע"י שמדו נשים נכריות, בזו את עם ישראל הנקרא קדש ה' ואהובו: (יב) יעשנה,
התועבה הזאת. ער וענה, ת"י בר ובר דבר. ומגיש מנחה, אם נהן הוא לא יהיה לו בן
מגיש מנחה לה' לבאות, כי גם מן הכהנים נשאו נכריות כמו שכתוב בספר עזרא (ט' י'
ונחמי' י' יג): (יג) וזאת, כנוי הנקבה, כדרכו לרוב בהסתרת השם. שנית תעשו, עוד נכלה
שנית תעשו, שתקחו נשים נכריות ללרור על בנות ישראל בעבור תבעיטנה, אשר ע"כ באו בנות
ישראל לבנות בין האולם ולמזבח להשתפך נפשם לפני ה' לאמר אני האשה הנוכלת, אשר פה
ברתנו ברית אני ואלוף נעורי, ועתה שחת ברית ובגד בי, והנה קול דמעות העזוקים לועק
אלי מן המזבח ולא אוכל פנות אל המנחה. כפוח, כמו לכסות, כלומר אתם גרמתם לכסות
מזבח ה' דמעות בכי ואנקה. ולקחת, מקור בחסרון הפ"א, והלמ"ד שמושית (עיין נת"ה ש
בראשית ל' ע"ו): (יד) על כי ה' העיד וגו', פה אלל מזבח העיד ה' בינך ובין אשת חיקך,
כי בן דרך לכרות ברית על דבר לקיום אלל מזבח ה'. חברתך, היושבת לנטע אתך:
ולא

(טו) וְלֹא־אֶחָד עָשָׂה וּשְׂאֵר רֹחֲלוֹ
 וּמָה הָאֶחָד מִבְּקֵשׁ זֶרַע אֱלֹהִים
 וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחֵכֶם וּבְאִשְׁת
 נַעֲוִירֵיךָ אֶל־יִבְגָד׃ (טו) כִּי־שָׁנָא
 שַׁלַּח אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 וְכִסָּה חָמֶם עַל־לְבוֹשׁוֹ אָמַר יְהוָה
 צְבָאוֹת וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחֵכֶם וְלֹא
 תִבְגְּדוּ׃ (יז) הוֹגַעְתֶּם יְהוָה
 בְּדַבְרֵיכֶם וְאָמַרְתֶּם בְּמָה הוֹגַעְנוּ

(טו) וויא? שוף ניכט גאטט
 ועלכסט דיעזע פֿעראייניגונג?
 וואללטע ער ניכט, דאס איין
 טריב זיא ביידע בעהעררשע?
 אינד וואס בעאבויכטיגטע ער
 מיט דיעזער אינטראכט אנ-
 דערס, אלס איינע געטטליכע
 נאכקאממענשאפט? — זייא
 דאהער פֿיר דיינען אייגענען
 גייסט בעוארגט, האנדלע ניכט
 ליעבלאז גענען דיין יוגענדלי-
 כעס ווייב, (טז) דען פֿער-
 האסט איזט מיר צווייטראכט,
 שפריכט דער עוויגע, דער
 גאטט ישראל'ס: (יח) פֿער-
 העסטער) דאס דער פֿרעפעל

אם אייגענען געוואנדע האפטען זאלל, שפריכט דער עוויגע צבאות. זייד דאהער בע-
 זארגט פֿיר אייערן גייסט אונד בעגעהעט קיינע טריאלאזינקייט. (יז) איהר בעלעסטיגעט
 דען עוויגען מיט אייערן רעדען; פֿראגט איהר, וואדורך בעלעסטיגען וויר איהן? " אינ-

ר ש י

(טו) ולא אחד עשה. הקב"ה לאדם ומה תחילה: ושאר. הרוחות והנפשות לו היו מאדם הראשון ילאו
 כולם ומה האחד מבקש (שזוג) מבקש למלוא עלילות לאשתו שהיא בת זוגו שהיא זרע אלהים מה
 הוא תיבעה שמבזה אותה וזהו ל' ת"י ומה האחד מבקש כי אם זרע אלהים והפ"י נכון אם לא
 שהאחד נקוד בטעם זקף נותן טעם הזקף את תיבת מבקש מלהתחבר עם ומה הא' וסמכו אלל
 זרע אלהים. ויש פותרין ע"פ האגדה שנתקבלו נשיאי העב"ז אל הנביא א"ל ולא אנרסה עשה
 כן שנא הגר על אשתו א"ל ושאר רוח לו לא דעתו כדעתכם לא נתן בה עיניו דעת אחרת היתה
 לו א"ל ומה האחד מבקש מה היתה דעתו א"ל להיות לו זרע אלהים ותרגום של יונתן הוכשר
 בעיני שלח מזינו לא במקרא ולא במשנה שאר משמש לשון אחר אללא במקום שאדם יכול לפרשו
 כל' שיריים כמו (דניאל ז') אכלה ומדקה ושארה ברגלה רפסה וכל' משנה ושאר קייני מיתות
 חין מאותה שפי' אלל ל' שאחד משמש חין שאר משמש: ונשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריק אל
 יבגוד. רוחך: (טו) כי שגף שלח. רבותינו חולקין בה במס' גיטין יש מהם אומרים אם שגף
 שלח אותה בגט ומנשא לאחר: וכסה חמם על לבושו. אלל זאת כלום הוגנת לעשות שתפרוס
 עליה טליחך להחזיקה לך כנאשך והחמם פרוש על אותו טליחך שכלבך עליה שגף ואתה מקניעה
 ומלערה

ב א ו ר

(טו) ולא אחד עשה, דרך תימה, הכי לא עשה האל האחד האחדות הזאת בין איש ואשתו. ושאר רוח
 לו, מלת ולא האמורה בתחלת המקרא מושבת עלמה ואחרת עמה, וענינו האם לא עשה שאר
 זו אשתו להיות לו לעזר ורוח אחד ימשול בשניהם. ומה האחד מבקש, כלומר מה בקש ה'
 באחדות זו ולתכלית מה יספון אותו, הלא לתת זרע אלהים, שיהיו לאנשיהם צרובי אל,
 זרע השלום והאחדות. כי מטבע התולדות להתקרב אל מולדיהם. ונשמרתם ברוחכם, כלומר
 בנשותיכם, אשר אל עבר פני בעליהן תלכנה ואל אשר יהיה שמה רוח האיש ללכת, שם תפנינה
 גם הנה כלכתן: (טו) כי שגף שלח, כרידת הזיוג אשר קבר היולד מתחלה, שגוף בעיני
 המקום נ"ה, ולא התירה התורה לשלח את אשתו, כי אם מלא בה ערות דבר, ולא לשגוף
 אותה על לא דבר. וכסה חמם, ועוד יותר מזה שגוף לפניו לכסות החמם בלבשו, להחזיקה
 לאשתו ולהתראות באוהב אותה ודבק בה ולכו כל עמה: (יז) הוגעתם, קור לתוכחתו הראשונה
 על

מלאכי ב ג

בְּאִמְרֵכֶם כָּל-עֲשֵׂה רָע טוֹב וּ
בְּעֵינַי יְהוָה וּבָהֶם הוּא חֹפֵן אוֹ
אֵיחָ אֱלֹהֵי הַמְּשַׁפֵּט:

ג (א) הִנְנִי שֹׁלֵחַ מַלְאכֵי וּפְנֵה-
דְרָךְ לְפָנַי וּפְתַאֵם יְבוֹא
אֶל-הַיְכָלוֹ הָאֲדוֹנָי אֲשֶׁר-אַתֶּם
מְבַקְשִׁים וּמִלֶּאךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר
אַתֶּם חֹפְצִים הִנֵּה-בָא אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת: (ב) וּמִי מְכַלְכֵּל אֶת-יוֹם
בוֹאוֹ וּמִי הֶעֱמַד בְּהֵרָאוֹתוֹ כִּי-הוּא
כָּאֵשׁ מְצַרֶּף וּכְבֵרִית מְכַבְּסִים:
(ג) וַיֵּשֶׁב מְצַרֶּף וּמְטַהֵר כֶּסֶף

ומטהר

תרגום אשכנזי קצב

אינרעם איהר שפרעכט: דיא
בעזעס פֿעראיבן זינד דעם עוויג-
גען אָנגנעהם, ער האָט וואָהל-
געפֿאללען אָן איהנען; וויא
ווירדע זאָנסט דער גאָטט דעם
שטראַפֿגעריכטס צענערן. —
ג (א) זעהט! איך זענדע מיין-
גען ענגעל, דער פֿאָר
מיר הער דיא באָהן עכנען
זאָלל; פֿלעטצליך ציעהט ער
איין איין ווינען פֿאללאַסט, דער
הערר, דען איהר פֿערמיסט,
דער ענגעל דעם בינדעס, נאָך
דעם איהר אייך זעהנט, ער-
שיינט, שפּריכט דער עוויגע
צבאות. (ב) דאָך ווער ערטרגט
דען טאָג זיינער אַנקונפֿט, ווער
פֿערמאָג צו בעשטעהן זאָ ער
ערשיינט, וויא שײער דעם
שמעלצערס, וויא ריינוואַשענ-
דע זייפֿע. (ג) וישב מְצַרֶּף וּמְטַהֵר כֶּסֶף

דע זייפֿע. (ג) וישב מְצַרֶּף וּמְטַהֵר כֶּסֶף זעה-

ר ש י

ומלערה תמיד: (יו) באמרכם כל עשה רע וגו' או איה אלהי המשפט. לפי שאתם רואים דרך
רשעים ללחם ולדיקים מעונים ונכשלים אומרים אתם בלבבכם אחת מנ' דרכים הללו או כל
עושה רע טוב בעיניו או אין דין ואין דיין לפרע וכן פתרון לשון המקרא כל עושה רע טוב
בעיניו לכך הוא מללית אותם או אם אין זאת איה אלהי המשפט שאינו נפרע מהם:
ג (א) הנני שלח מלאכי. לבער את הרשעים: ופנה דרך. מן הרשעים: האדון אשר אתם
מבקשים, אלהי המשפט: ומלאך הברית. נוקס נקס ברית: (ב) ומי מכלכל. ומי יכיל:
ומי העמד. שיכול לעמוד: וכברית מכנסים. כנורית של מכנסים שמעביר את כל הכת' כן
יעביר כל הרשעה. ברית עשב הוא שמעביר את הכתם בלע"ז אירב"א שנייר"א ולשון ברית
דבר המלחמ ומטהר כמון (תהלים ע"ג) לכרי לבנ: (ג) וישב מלצרף. יפנה מכל עסקיו

ב א ו ר

על שהיו מדברים על לדיק עתק ולהלאות אותו כניכול בדבריהם. או איה אלהי המשפט,
כלומר לולי כן שהוא תפן ברשעת הרשע, מדוע אחרו פעמי העונש לבא:
ג (א) הנני שולח מלאכי, מוסב למעלה על סוף פרשה ב' שהוכיחם על תלוותם מחמת
עבוב הדין, ואמר אם יתמהמה חבו לו לאלהי המשפט שיבוא, כי הנני שולח מלאכי
ופנה דרך לפני, כי יבער את עושי רע. האדון, זה אלהי המשפט (רש"י): זמלאך הברית,
נוקס נקס ברית. אשר אתם חפצים, כלומר אשר שאלתם אותו לאמר איה אלהי המשפט:
(ב) ומי מכלכל, מי יוכל לסקול אותו. ומי העמד, כלומר מי יוכל לקום בעת הבחינה והלרוף.
כאש מצרף, סמוך הוא באש של מלצרף, וכן כנורית של מכנסים. וכברית, פירש"י פעמים
שאב"ן בלע"ז (והוא סאוואן, זייפֿע בל"א) ובאן פ"י אירב"א שנייר"א (כ"ל הערבב זאוואניער)
עשב שמתמזין צו מנשלי הנורית לשום אותו כנורית, וגם המכנסים יקחוהו ללמלת הנגד
ולהעביר הכתם, כן יעביר המלאך את המעשים מן הארץ בקומו לדין את הארץ: (ג) וישב
מצרף, כלומר יפנה המלאך שהוא במלצרף ומטהר כסף גם אל בני לוי, אלה הנהגים ללצרף

תרגום אשכנזי

זעהנע לוי'ס רייניגען, זיא לוי-טערן, וויא מאן זילבער אונד גאלד לייטערט. דיא איבריגען ווערדען דאן דעס עוויגען זיין, רייכען איהם אפפער דאר אין רינער אנדאכט. (ד) דאן ווירד יהודה'ס אינד ירושל'ס אפפער דעם עוויגען וויעדער אנגענעהם זיין וויא אין דען טאגען דער פארועלט, אין יאהרעודער פערנאנגענהייט. (ה) נאכדעם איך אייערנטווע-גען צום געריכטע הינגעטרע-טען אונד איין ריסטיגער צייגע געוועזען זיין ווערדע ווידער צויבערער, עהעברעכער, מיינ-אייריגע, ווידער דיא, דיא דען לאהן דעם טיעטהלינגם פארענטהאלטען, וויטווע אונד וואזע דריקקען, דעם פּרעמד-לינגם רעכט פּערדרעהען, אונד מיין ניכט פּיריכטען, שפּריכט דער עוויגע צבאוה; (ו) דען זאָ וואהר איך, דער עוויגע! אינ-

מלאכי ג

וטהר את בני לוי וזקק אתם כזהב וככסף והיו ליהוה מגישי מנחה בצדקה: (ו) וערבה ליהוה מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קרמניות: (ה) וקרבתתי אליכם למשפט והייתי! עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעשקי שכר שכיר אלמנה ויתום ומטיגר ולא יראוני אמר יהוה צבאות: (ו) כי אני יהוה לא שגיתי ואתם בני יעקב לא כליתם: (ז) למימי אבותיכם סרתם מהקי ולא שמרתם שובו

אלי

פּערענדערליך בין, זאָ זאללט אויך איהר, קינדער יעקב'ס! ניכט פּערגעהן, (ז) וויאוואהל איהר פּאָן דען צייטען אייערער פּאַרפּאַהרען אן פּאָן מיינען געזעטצען אבגעוויכען זייד, אונד זיא

ד ש י

להיות כלורף המכרף ומטהר כסף: (ו) כי אני ה' לא שגיתי. אע"פ שאני מאריך שמי לא שינה דעתי עלי מצראשונה לאהוב את הרע ולשנוא את הטוב: ואתם בני יעקב. אע"פ שמת' את ברעתי ולא גניתי מן הרשעים בחיים: לא כליתם. אינכם כלים מלפני והנחתי לי הנפשו' לנכות מהם דיני בגיהנם וכן ת"י ואתון בית יעקב מדמן דמאן דמיאת בעלמא הדין דיכיה פסיק כלומר אתם סגורים לומר דיני בעל שאין עוד לפרע מזנו. ורבותינו פירשוהו לא שגיתי לא הכיתי אומה ושגיתי לה אכל אתכם העמדותי אחר פורענות הרבה וסיכי כלים ואתם אינכם

ב א ו ר

ולזקק אותם. והיו לה', הנותרים כמו והיתה לכהן כמנחה (ויקרא ה' י"ג עיין בבאור שם). מגישי מנחה בצדקה, ובכר לכהן: (ד) וערבה לה', כלומר אז תערב לה' מנחת יהודה ככראשונה: (ה) וקרבתתי והייתי, זמן מורכב מעבר ועתיד, כמו ואל פתח אהל מועד לא הביאו (ויקרא י"ז ד'). ועגיבו אחר שהייתי מתקרב אליכם למשפט ולכער עושי הרשעה מקרבכם: ומטי גר, ת"י ומסטיין דין גיורא: (ו) כי אני, כמו שאני ה' לא אשנה, ואין בי תמורה וחלוף, כן אתם לא תכלו מהיות לי עם סגולה: (ז) למימי, למ"ד השמוש המסוכר עם מ"ס השמוש, מורה על זמן רב, וטעם המקרא על שאמר למעלה שלא אכלה אתכם אמר מעתה הנה אף שמימי אבותיכם ועד עתה פשעתם בי, מ"מ אס תשובו אעתר לכם. ולא שמרתם, חסר יחס הפעול:

תרגום אשכנזי קצג

זיא ניכט כעאכאכטעט האכט;
 אכער קעהרט נור וויעדער צו
 מיר צוריק, אויך איך קעהרע
 דאן וויעדערום צו איך צוריק,
 שפריכט דער עוויגע צבאות.
 פראגט איהר: „וואָמיט זאל
 לען וויר צוריק קעהרען?“
 (ח) זאלל דער מענש פֿאַרענט-
 האַלטען, וואָס זיינעם גאָט=
 טעם איזט, זאָ וויא איהר דאָן
 מיינע פֿאַרענטהאַלטעט? וועג-
 דעט איהר איין: „וואָס ענט-
 האַלטען וויר דיר פֿאַר?“ דען
 צעהנטען אונד דיא העבע.
 (ט) מיט דעם מאַנגעלם פֿלויך
 בעלאַסטעט, וואָללט איהר
 דאָן מיינע פֿאַרענטהאַלטען?
 אַ! טהעריכטעם פֿאַלק, אַללע-
 זאַממט! (י) ליעפֿערט דאָך
 נור אַלל דען צעהנטען אין מיי-
 נע פֿאַרראַטהסקאַמער, דאָס
 נאהרונג אין מיינעם הויזע זייא,
 אונד פֿריפֿט מיך דאַמיט,
 שפריכט דער עוויגע צבאות,
 אַב איך איך ניכט דעם הימ-
 אמר

אלי ואשובה אליכם אמר יהוה
 צבאות ואמרתם במה נשוב:
 (ח) היקבע אדם אלהים כי אתם
 קבעים אתי ואמרתם במה
 קבענוך המעשר והתרומה:
 (ט) במארה אתם נארים ואתי
 אתם קבעים הגוי כדו: (י) הביאו
 את כל המעשר אל בית האוצר
 ויהי טרף בביתי ובחנוני נא
 בזאת אמר יהוה צבאות אם לא
 אפתח לכם את ארבות השמים
 והריקתי לכם ברכה עד בלי-
 די: (יא) וגערתי לכם באכל ולא
 ישחת לכם את פרי האדמה
 ולא תשכרל לכם הוגפן בשדה

מעלם שלייסען עפֿאַנען, אונד זעענען איך העראַכשטרעמען לאַסען ווערדע, שפריכט דער
 עוויגע צבאות: (יא) אַב איך ניכט אייערנטוועגען דען פֿערצעהרער אַכשרעקקע, דאָס
 ער דיא ערדפֿריכטע ניכט פֿערדערבע, אונד דער וויינשטאָק אים פֿעלדע איך ניכט
 פֿער-

ר ש י

כלים: (ח) היקבע אדם. רבותינו פירשו ל' גזילה ול' ארמי הוא: המעשר והתרומה. שאחס
 גזולים מן הכהנים ומן הלויים היא גזלתי: (ט) במארה אתם נארים. על עון זה שאני שולח
 קללה במעשה ידיכם ואע"פ כן אותי אתם קובעים: (י) ויהי טרף. יהי מזון מזון לשמשני:
 (יא) וגזרתי לכם באוכל. בחסיל ובגזם האוכל לכם את תרומת השדה והגפן:

ב א ו ר

(ח) היקבע, ענין לקיחת דבר בחזקה: (ט) נארים, נראה דעת ר' יונה כי שרשו ארר וצא על
 משקל נמקים (יזקאל ל"ג י) ומפני רפיית הרי"ש האל"ף קמוצה, וענין הכחוש כבר הקללה
 מזויה בנס, והיה לכם לתת לב, ואתם תאמרו להיפך, איך נתן עוד מזה השעט. הגוי כלו,
 כלכס שוים בעון הזה: (י) הביאו את כל המעשר, מעשר כל איש. ובחנוני נא בואח, ותראו
 אם לא אפתח אז לנס ארובות השמים. עד בלי די, בלי מלה מורה עליהם ההעדר והאפיסה,
 כלומר עד שלא תפול עליו לאמר די, כי הוא יותר מדאי: (יא) באבל, בארנה האוכל את

תרגום אשכנזי

ס ל א כ י ג

אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: (יב) וְאֲשַׁרְוּ
 אֶתְכֶם כָּל־הַגּוֹיִם כִּי־תִהְיוּ אִתָּם
 אֶרֶץ חֶפְזָא אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
 (יג) חֲזַקוּ עָלַי דְּבַרְיֶיכֶם אָמַר יְהוָה
 וְאִמְרֵתֶם מִה־נִּדְבַרְנוּ עָלֵיךְ:
 (יד) אִמְרֵתֶם שׂוֹא עַבְד־אֱלֹהִים
 וּמִה־בָּצַע כִּי שָׁמַרְנוּ מִשְׁמֵרֵתוֹ
 וְכִי הִלְכְנוּ קְדֻרָנִית מִפְּנֵי יְהוָה
 צְבָאוֹת: (טו) וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מֵאֲשֵׁרִים
 וְדִים גַּם־נִבְנוּ עֲשֵׂי רָשָׁעָה גַם
 בָּחַנוּ אֱלֹהִים וַיִּמָּרֵטוּ: (טז) אִז
 נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְהוָה אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ
 וַיִּקְשָׁב יְהוָה וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתַּב סֵפֶר

פֿער אונגליקקע, שפּריכט דער
 עוויגע צבאות. (יב) דאָן ווער־
 דען אללע פֿעלקער אייך גליק־
 לייך פּריווען, דען איהר ווער־
 דעט איין ווינשענסווערטעהעם
 לאַנד בעזיטצען, שפּריכט דער
 עוויגע צבאות. (יג) ביז יעטצט
 פֿיהרט איהר שטאַלצע רעדען
 ווידער מיך, שפּריכט דער עווי־
 גע. פֿראַגט איהר: „ וואָס
 רעדען וויר ווידער דייך?“
 (יד) איהר זאָגט: „פֿערגעבענס
 „איזטס, גאָטט צו דיענען!
 „וואָס פֿיר פֿאַרטוהיל ברינגט
 „עס, דאָס וויר זיינע פֿאַר־
 „שריפֿט בעאַכאַטען, אונד
 „געקרימטט איינהער געהען
 „פֿאַר דעם עוויגען צבאות?
 „ (טו) פּריווען וויר דאָך דיא
 „פֿערגעלער גליקליך, זעהן לאַ־
 „סטערהאַפֿטע עמפֿאַר קאָמ־
 „מען, אונד גאָטטעספּריפֿער
 „פֿאַם אונגליקקע בעפֿרייט!“ (טז)
 איינאַנדער: „וואָהל פֿערניממט דער עוויגע אונד הערט; שטעהטס אים געדעכטניסבויע
 פֿאַר

זכרון

קמץ נז"ק

ר ש י

(יב) ארץ חפזא. ארץ חפזא צבא. על חנם נעבדנו כי לא נקבל שכר: קדורנית
 בשל רוח: (טו) ועתה אנתו מאשרים וגו'. אנתו עבדנוהו ושמרנו משמרתו ועתה רואים
 אנו הרשעים מלתימים עד כי מאשרים אנו אותם על מעשה רשעים: גם בחנו אלהים. לומר
 נראה מה יוכל לעשות לנו וימלטנו מן הרעה ולא נכשלו: (טז) אז נדברו וגו'. אני משיב על
 דבריכם אז בעשות הרשעים רשעים והטובים הלכו קדורנית מפני נדברו יראי ה' שלא לדבק
 במעשיהם הרעים ואני לא נשכחו דבריכם מלפני ואע"פ שאינו ממחר להשיב גמול כי הקשתי
 ושמתיו

ב א ו ר

התנואה (רד"ק): (יב) ארץ חפזא, הראוי בארץ חפזא, כלומר ארץ שכלם יחפזו בה. או חפזן
 שם לדבר החפז על בעליו ביותר, כמו וכל חפזיך לא יסור בה (משלי ג' ט"ו), ויתורגם: (חיון
 קטשטערעס וזכר): (יג) חזקו עלי דבריכם, יציג הנביא לצומחם ההבדל שיש בין דבריהם אשר
 דברו עד עתה מול ה', ובין הדברים אשר ידברו אז יראי ה' איש אל רעהו: (טו) ועתה
 אנחנו וגו', הלא בעינינו ראינו עתה כי הודים מאשרים המה, ועושי רשעה יקומו וילליחו.
 נבנו, מלאון בנין וקיום. גם, אותם אשר בחנו אלהים נמלטו מכל מקרה ופגע רע: (טז) אז
 נדברו, אכן אז בעת הישועה נדברו יראי ה' להיפך, ויאמרו כי באמת ה' הוא מקשיב ושומע
 ומשגיח על בני האדם, ונספר זכרונות אשר לפניו, נכתב ורשום נכתב אמת כל מעשה איש
 ולדקדקו, והאזר המיועד ליראי ה' ולחושבי שמו. נדברו, בנספח, כמו נשבעו על היות שני
 בני

זכרון לפניו ליראי יהוה ולהשבי
 שמו: (י) והיו לי אמר יהוה
 צבאות ליום אשר אני עשה
 סגלה וחמלתי עליהם כאשר
 יחמל איש על בנו העבד אתו:
 (יח) ושבתם וראיתם בין צדיק
 לרשע בין עבד אלהים לאשר
 לא עבדו: (יט) כי הנה היום בא
 בער כתנור והיו כל-זדים וכל-
 עשה רשעה קשווהט אתם היום
 הבא אמר יהוה צבאות אשר
 לא-יעזב להם שרש וענף:
 (כ) וזרחת לכם יראי שמי שמש
 צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם

„פֶּאָר איהם אינגעטראַגען:
 „פֶּיֶר גאַטטעס פֶּערע-
 „רער אונד דיא זייגען
 „נאַמען אַכטען: (י) יא
 דיעזע זאַללען דיא מיינגען
 זיין, שפּריכט דער עוויגע
 צבאוח, מיין געליעבטעס איי-
 גענטהום! אַן יענעס טאַגע,
 דען איך שאַפֶּע, ווערדע איך
 איהרער שאַגען, וויא איין פֶּאָ-
 טער זיינעס זאַהנעס שאַנט,
 דער טרייא איהם איזט. (יח) דאַן
 ווערדעט איהר אין איך געהן,
 אונד דען אונטערשיעד זעהען
 צווישען דעם טיגענדהאַפֶּטען
 אונד דעם פֶּרעפֿלער, צווישען
 דעם גאַטטעס = פֶּערעהרער
 אונד דעם, זא איהן ניכט פֶּער-
 עהרט. (יט) דען זעהט! ער
 ערשיינט, יענער טאַג, וויא
 אַפֶּענגלוטה ברענגענד, דיא
 פֶּרעפֿלער, דיא איבעלטהע-
 טער אַללע וויא דיררעס
 שטראַה פֶּאָן דיעזעס טאַגע

אומלאָדערט, שפּריכט דער עוויגע, דאַס ניכט ווארצעל, ניכט צווייג איברין בלייבען
 ווירד. (כ) איך אָבער, דיא איהר מיינען נאַמען עהרפֿירכטעט, ווירד דיא זאַגע דער
 הולד שייגען, היילבריינגענד מיט איהרן שטראַהלען. איהר ווערדעט הינויסגעעהען (מין)

ר ש י

ושמעתי וכוותי לכתוב להם ספר זכרון והיו לי דבריהם מקוימים: (יז) ליום אשר אני עושה
 סגולה. אשר אלתי והנחתי לשלם בו גמולי ושם אראה אתכם מה בין לדיק לרשע. סגולה
 אומר אישטו"י בלע"ז: (יט) כי הנה היום בא. יום זה ל' שמש הוא שכך אמרו חכמים אין
 גיהנם לע"ל אלא הקב"ה מוליא חמה מנחמק ורשעים נדונים בה ולדיקים מתרפאין בה וז"ש
 וזרחת לכם יראי וגו': שמש וענף. ברא ובר ברא:

ב א ר

בני אדם המדברים זה את זה, כמו נפעלים זה מזה: (יז) והיו לי, אלה היראים יהיו אז
 לי סגולה, ביום אשר אני עושה דין ברשעים. סגולה, אומר אישטו"י בלע"ז מלה משובשת
 בדפוס (ול"ל ביטוע"ריא קליינאך בל"א). וחמלתי עליהם, להכילם מן הלכות המכלות את
 הרשעים. בנו העבד אהו, שעליו ירחם האב יותר מעל שאר בניו: (יח) ושבתם וראיתם,
 תשובו מדרכיכם הרעים, ועיניכם תראינה כי לא יטוש ה' את חסידיו ויראי שמו: (יט) כי הנה
 היום, כאשר יבא יום המשפט המכלה את הרשעים, ולאותו יום עלמו יהיה מרפא ומזור
 ללדיקים, אז תראו ההנדל בין עובד אלהים ללא עבדו. בער כתנור, חסר מלת בערה,
 וגשמע מענינו ממה שאמר למעלה, כי הוא כאש מזרף. קש, יבא אשר בהריחו אש יכלה מהרי-
 שרש ועף, אב ובנו יחדו יתמו מן הארץ: (כ) שמש צדקה, ביום ההוא אשר יהי' לרשעים
 אש בערת, תורח שמש לדיקה ליראי השם, והוא משל על לדיקה ה' ועובתו אשר יעשה להם,
 כמו שמש המביאה טובה לעולם. וכיולא בזה המליכו חז"ל לעתיד הקב"ה מוליא חמה מנחמק
 רשעים נדונים בה ולדיקים מתרפאין בה. בכנפיה, קרני אור הפרוסות על הארץ כננסים.

וּפְשַׁתֶּם כְּעַגְלֵי מִרְבֵּק: (כא) וְעִסוֹתֶם
 רְשָׁעִים כִּי־יִהְיוּ אַפֶּר הַחַת כְּפֹת
 רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר־אֲנִי עֹשֶׂה
 אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: (כב) זָכְרוּ
 הַתּוֹרַת מִשְׁרֵה עַבְדֵי אֲשֶׁר צִוִּיתִי
 אֹתוֹ בְּחָרֵב עַרְ־כָּל־יִשְׂרָאֵל
 חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים: (כג) הִנֵּה אֲנִי
 שֹׁלְחִים לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי
 בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא:
 (כד) וְהַשִּׁיב לֵב־אֲבוֹת עַל־בָּנִים
 וּלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם פֶּן־אֲבֹא
 וְהִכִּיתִי אֶת־הָאָרֶץ חָרָם:

ויהרעק גמלעט אייך וויידען, פייסטען קעלבערן גלייך. (כא) איהרווערדעט דיא פֿרעפֿ= לער צערמאלמען, דיא אשע אונטער אייערן פֿיסען זיין ווער= דען אן יענעם טאגע, דען איך שאפֿע, שפריכט דער עוויגע צבאות. (כב) זייד האהער איינ= געדענק דער לעהרע מיינעם דיענערס משה, דער געזעטצע אינד רעכטע. וועלכע איך איהם צו חורב פֿיר גאנץ ישראל אויפֿ= געטראגען האכע. (כג) זעהט! איך זענדע אייך דען פֿראפֿע= טען אליה, בעפֿאר יענער טאג דעם עוויגען קעממט, דער גראסע! דער פֿורכטבארע! (כד) דיעזער ווירד דיא הער= צען דער פֿאטער זאממט איה= רער קינדער, אינד דיא הער= צען דער קינדער זאממט איה= רער פֿאטער וויעדער צוריק= ברינגען, אויף דאס איך ניכט קאממע, אונד דאן לאנד מיט פֿערניכטונג שלאגע.

הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום הגדול והנורא: ו' רכמי

דאהער שיקקע איך אייך דען פֿראפֿעטען אליה, בעפֿאר ער קאממט, יענער טאג דעם עוויגען, דער גראסע! דער פֿורכטבארע!

ר ש י

(ב) ופשתם. ל' זומן כמו (ירמיה נ') כי תפסו כעגלי דשה: כעגלי מרבק. הנכנסים לרכקה לכטס קופיל"א בלע"ז: (כא) ועסותם. וכנשתם ל' מיעוך ודומה לו ושם עשו דדי בתוליה (יחזקאל כ"ג): (כד) והשיב לב אבות. להקדוש ברוך הוא: על בנים. ע"י בנים יאמר לבנים דרךאהבה ורלון לבו ודברו אל אבותיכם לאחוז בדרכי המקום וכן ולב בנים על אבותם כך שמעתי משמו של רבי מנחם ור"ד במסכת עדיות לשום שלום בעולם:

ב א ו ר

ויצאחם, לאור השמש (ראב"ע). ופשתם, שרשו פוש ועינו רבוי הכמות והאיכות כמו ופשו פרשיו (חזקיהו ח' ח') תפסו כעגלה דשה (ירמיה נ' י"ח). כעגלי מרבק, המתענגים ומרקדים באור השמש בן תתעדנו ותדשנו. (כא) ועסותם, ענינו דריסה ובתיסה, (עיין עמוס ט' י"ג): (כב) זכרו, חוזר לתיבתו שזכרו את תורת משה שהיא יסוד כל אמונה. חקים ומשפטים, הראוי בהיסק, חקי' ומשפטי' אשר לוייתו אותו וגו'. (כג) הנה אנכי שולח לכם, לטובתכם. לפני בוא יום ה', שזכר למעלה והוא יום המשפט. הגדול והנורא, מוסב בן על היום, בן על השם: (כד) והשיב לב אבות על בנים, טעם על כעעם עם, כמו ויבאו האנשים על הנשים, וענינו ישיב לב אבות ובנים יחדו אל ה', וכפל הענין לאמר לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, כי זהו דרך ל"ע, בנשיתו להעריך יחס שני דברים זה לזה, ולדמותם דמיון גמור שיהיה זה כמו זה. פן אבוא והכיתי, אס לא ישובו. והנכון שזכר אליהו הנביא, כי הוא כבר השיב לב ישראל אל אלהיהם בהר הכרמל בימי אחאב כזכר שמלכים (א' י"ח) שאמר ואתם הסנות את לבם אחורנית והתפלל עליהם עד שענו כלם ואמרו ה' הוא האלהים, ולכן אמר פה כי ישוב ה' לשלוח לנו את אליה הנביא להשיב את לב בני ישראל אל אלהיהם שבשמים, ואם יתמהמה חבה לו: